

2006-06-07

Naturvårdsverket
Naturresursavdelningen
S-106 48 STOCKHOLM

Förslag till avlysningsjakt efter björn 2006

Svenska Jägareförbundet – nedan benämnt förbundet - hemställer mot bakgrund av vad nedan anförs om tillstånd till avlysningsjakt efter 184 björnar med stöd av § 6 Jaktförordningen (JF).

Bakgrund

Den Skandinaviska björnstammen har under flera decennier vuxit i numerär och utbredning. Stammen som är mest koncentrerad inom fyra olika kärnområden har under det senaste decenniet expanderat inom större delen av artens utbredningsområde. I övre Norrland har björnen ökat i skogslandet, medan stammen tycks ha stagnerat i fjällområdet. I de två sydligaste kärnområdena har stammen ökat men fortfarande finns områden i norra Svealand och Norrland som har en relativt gles stam. Enligt den senaste beståndsuppskattningen för hela utbredningsområdet 2004, finns mellan 1600 och 2800 björnar i landet.

Björnstammens ökning och artens återkomst i stora områden som varit björntomma uppskattas av många människor, inte minst som en symbol för vildmark. Förekomst av björn gynnar turistnäringen och för många människor blir ett björnmöte ett minne för livet. Björnstammen är också en värdefull tillgång som jaktlig resurs. En enkätstudie genomförd av Fjällmistra visar emellertid att många som bor i län med en stark björnstam är kritiska till riksdagens mål för hur många björnar det skall finnas.

Enligt ”Delrapporten om svenskars inställning till rovdjurspolitik och förvaltning” (Eriksson & Sandström 2005) vill var tredje invånare i Dalarna,

Gävleborg och Jämtland minska målet för björn, medan något färre än var sjunde vill öka antalet björnar.

Björnen har alltid orsakat förluster av renar och andra betesdjur. Eftersom djurhållningen i skogsbygderna har minskat i omfattning, är det främst skador på ren som orsakat konflikter med djurägare under de senaste decennierna. Skador på får och andra kreatur förekommer också – de senaste åren har antalet björndödade tamkreatur varierat mellan ca 40 och 150. För enskilda djurägare kan förlusterna vara betydande. Djur på fritt skogsbete är särskilt utsatta för att konfronteras med björnar, och förutom direkta skador förekommer bl.a. vid fåbodar att tamkreatur blir skrämde vid närkontakt med björnar. Björnens predation på älg, främst kalv påverkar förutsättningarna för älgförvaltningen i björntäta områden. Enligt en rapport från björnforskningen minskar den möjliga beskattningen av älgstammen med ca 0,4 älgar /1000 ha i björntäta områden. I och med att björnstammen ökat och att björnar allt oftare uppträder i jordbruksområden och i närheten av tätorter, har andra typer av problem orsakade av björnar ökat i omfattning på många håll inom björnens utbredningsområde. Ökningen har varit särskilt stor i de södra delarna av björnens utbredningsområde - bl a i Dalarnas och Gävleborgs län, men under senare år har incidenterna blivit vanligare även i resten av norrland. Björnar har t.ex. förstört bikupor, länsat soptunnor, ätit havre, ensilage och annat djurfoder. I samband härmed uppträder björnar nära bebyggelse och upplevs som ett hot av lokalbefolkningen. Ett oönskat oskyggt beteende har också konstaterats i många fall, och oro för att möta en björn medför att en del människor utnyttjar skogarna mindre än tidigare för vandring, bärplockning etc..

Jakt har varit tillåten årligen sedan 1943, men jakttider, antalet tillåtna djur och upplåtna områden har varierat. Under flera år har det totala jaktuttaget varit ca 60 björnar per år, men de två senaste åren har mer än 100 björnar medgivits. Förutom vid avlysningsjakt skjuts årligen ett antal individer som orsakat skador på tamdjur. Enstaka björnar skjuts också i nödvärn. Andra avlivas eftersom de antas vara farliga för människor eller sedan de skadat människor – de senaste åren har flera jägare blivit svårt skadade av björnar och 2004 dödades en älgjägare av en björn. Ett betydande antal björnar dör på grund av infanticid, dvs. att unga björnar dödas av vuxna hanbjörnar. Förbundet är liksom NV bekymrat över att illegal avlivning tycks ha relativt stor omfattning i delar av björnens utbredningsområde. Hänsyn till detta faktum måste givetvis tas inom förvaltningen. Det finns dock anledning påpeka att det är vanskligt att bedöma omfattningen utanför forskningsområdena. I Norrbottens län tycks rapporter om illegal jakt främst vara kopplade till länets västra del- där forskningsområdet är beläget. Förbundet kommer att fortsätta att i samverkan med andra organisationer och myndigheter försöka motverka illegal avlivning, men det finns anledning understryka att en legal tilldelning som lokalt

uppfattas som rimlig i förhållande till björntillgången kan öka intresset bland de lokala jägarna att vara myndigheterna behjälpliga med att beivra illegalt dödande.

Erfarenheter från Skandinaviska björnprojektet tyder på att illegal avlivning förekommer i mindre omfattning i Dalarna - Gävleborg än i studieområdet i Norrbotten. Mycket tyder på att den illegala jakten på björn i Dalarna – Gävleborg minskat ytterligare sedan studien i slutet på 90-talet. I området finns ett betydande antal radiomärkta björnar och sedan 1999 har inget fall av misstänkt illegal avlivning konstaterats. Under samma tidsperiod har den legala jakten ökat kraftigt i detta område, vilket kan ha bidragit till att minska benägenheten att agera illegalt. Enligt förbundens uppfattning är dessa erfarenheter mycket viktiga att beakta i detta sammanhang.

Biologiska förutsättningar för beskattning och målsättning

Den Skandinaviska björnstammen är sannolikt minst dubbelt så stor som den miniminivå som fastställdes av Sveriges Riksdag 2001. Enligt riksdagsbeslutet skall björnstammen fortsätta tillväxa mot ett långsiktigt mål på ca 1500 individer, och tillåtas sprida sig inom sitt naturliga utbredningsområde. Eftersom björnstammen befinner sig över fastställd miniminivå bör enligt riksdagsbeslutet ”större hänsyn tas till motstående intressen”. Jakten föreslås ha sådan inriktning att risken för skador på människor minimeras samt utformas så att skadorna på tamdjur begränsas.

Svenska Jägareförbundet har 2002 reviderat sin rovdjurspolicy samt tagit fram en handlingsplan för björn. Förbundet ansåg miniminivån väl avvägd, men eftersom det var oklart hur stor stammen var ansåg Jägareförbundet att det var svårt att på förhand bedöma om 1500 björnar var ett lämpligt långsiktigt mål. Sedan vi fått bättre kunskap om stammens storlek finns enligt förbundets uppfattning anledning att balansera eller sänka stammen i delar av utbredningsområdet. Den negativa inställning till björn, som Fjällmistras enkätstudie påvisat i björnrrika områden, måste tas på stort allvar. Det är förbundets bestämda uppfattning att avskjutningen måste öka betydligt i en del län. Samtidigt kan fortsatt tillväxt tillåtas i skogrika områden utanför och mellan de nuvarande kärnområdena. Huvuddelen av beskattningen bör ske i kärnområdena. Området där björnjakt är tillåten bör successivt utökas. I områden med betydande problem orsakade av björnar bör avskjutningen syfta till att begränsa tillväxten, minska den lokala björntillgången eller förhindra oönskad etablering.

Situationen i olika delar av utbredningsområdet

Sedan slutet av 1990-talet samlar Jägareförbundet in rapporter om björnobservationer under de sju första dagarna jaktlagen jagar älg. Liksom vid älgobs – registrering, kan förekomma att flera personer var för sig observerar samma björn, men om materialet är tillräckligt stort kan metoden ge ett bra trendmått. Inom björnens utbredningsområde registreras drygt 2,5 miljoner observationstimmar årligen. I bilaga 1 redovisas antalet björnobservationer per tidsenhet – 100 mantimmar. Antalet mantimmar som redovisats har varit ca 300.000 till drygt 500.000 per län och år. En preliminär utvärdering av sambandet mellan – antalet björnobservationer per tidsenhet och tätheten från DNA-bestämning av spillning – har redovisats av Kindberg m.fl. 2004). Enligt rapporten finns ett starkt samband mellan dessa parametrar. Björnobsdata används därför för att uppskatta tätheten i län där man inte gjort DNA-studier.

Åtta års björnobs vid älgjakten i Norrbottens län visar sammantaget en markant ökning. Sedan 1998 har antalet observationer fördubblats, och ökningstakten har varit stabil (Bilaga 1). Fjolårets siffror visar på en fortsatt ökning i större delen av länet. Enligt förbundets uppfattning återspeglar inte forskningsområdet (i Jokkmokk) utvecklingen i andra delar av länet. Snarare utgör Jokkmokk ett undantag vad gäller stammens utveckling. Idag finns föryngrande honor inom i stort sett hela länet - honor med ungar observeras årligen också i kustkommunerna.

I Västerbottens län har antalet björnobservationer vid älgjakten varierat mer oregelbundet än i övriga län, med ett lågt antal observationer 1999 och i kustområdet 2002. Under förra jaktsäsongen var antalet observerade björnar högre än föregående år och sammantaget finns en uppåtgående trend. En nyligen redovisad analys av DNA i björns spillning gav vid handen att det i 940 analyserade spillningsprover fanns spillning från 222 olika björnindivider (140 hanar och 82 honor). Även med utgångspunkt från björnobservationer under hela barmarksperioden, av tätortsnära björnar etc. upplever många bedömare en påtaglig ökning av björn stammen, särskilt i området mellan lappmarks- och odlingsgränsen. Såväl observationer och avskjutning tyder också på att de två kärnområden som ansetts gå in i Västerbotten söderifrån respektive norrifrån alltmer tycks gå ihop.

I Jämtlands län visade björnobs en starkt ökande trend 1997 – 2001. De följande två åren var antalet observationer något lägre, men de senaste två åren har ökningen fortsatt. Som framgår av bilaga 1 är observationsfrekvensen hög – drygt 0,08 observationer per 100 mantimmar. Såväl Strömsund som Härjedalen har en mycket tät stam, medan Mellanjämtland är ett etableringsområde där inga observationer har gjorts i vissa områden. Västernorrlands län är också ett etableringsområde. Antalet björnobservationer

har uppvisar en stadigt ökande trend. Under de åtta år registreringen gjorts har antalet observationer/100 timmar ökat kraftigt. Det största antalet observationer registrerades i länets norra och sydvästra delar, med störst frekvens i nordvästra Ångermanland.

I Gävleborgs län visar 8 års björnobs en stadigt ökande trend. Dalarna uppvisar en annan bild än övriga län som redovisas. Med undantag för högre värden 1998 och 2003 har antalet björnobservationer i samband med älgjakten varit ganska konstant. (Bilaga 1). Denna bild av utvecklingen i Gävleborg - Dalarna stämmer ganska väl med preliminära forskningsdata som visat att tillväxten de senaste åren varit relativt låg i kärnområdet. Det finns anledning påpeka att stammen i kärnområdet är så tät att reproduktionen sjunkit, samt att Skandinaviska björnprojektet påvisat att björnstammen i området fortsätter att öka utanför den björntätaste delen av kärnområdet.

I Värmland observeras årligen några honor med ungar och ett antal ensamma björnar. Från att observationerna ökat kraftigt under några år har observationerna det senaste åren legat på en konstant nivå. De flesta björnarna observeras i de nordligaste kretsarna men björn observeras även i västra Värmland och i de mellersta delarna av länet.

Legala möjligheter till jakt

Sedan Sverige blev medlem i EU har vår egen lagstiftning ändrats, och jakten efter björn sker nu med stöd av undantagsbestämmelser i vår egen lagstiftning. Förekomsten av skador orsakade av björnar kan motivera skydds jakt med stöd av 23a §, 24 § och/alternativt 27 § JF. Paragraf 6 JF ger därtill möjlighet att medge jakt på ett begränsat antal djur utan hänvisning till en skadebild. Eftersom ordet skydds jakt ger rovdjuren en olycklig ”stämpel” som skadedjur, är det enligt förbundets uppfattning angeläget att avlysningsjakten efter björn sker med stöd av § 6 JF. Svenska Jägareförbundet har i en skrivelse till regeringen understrukit behovet av ändringar av §§ 23a och 27 JF i syfte att öka möjligheterna att medge en förvaltande jakt på stora rovdjur.

Förbundet anser vidare att det finns anledning att göra ytterligare ansträngningar från svensk sida i syfte att Sverige skall få tillämpa en lägre skyddsklass än idag för björn i såväl Bernkonventionen (bilaga 3 i konventionen) som EU:s art- och habitatdirektiv (bilaga 5 i direktivet). Som framgår av propositionen om en sammanhållen rovdjurspolitik skulle Sverige därmed få möjlighet att bedriva en rent förvaltande jakt på björn. EU:s regelverk ligger också till grund för att det vid jakt på bl.a. björn är tillåtet att ladda ett halvautomatiskt kulgevär med högst tre patroner medan det är tillåtet att ladda med sex patroner vid jakt på älg och flertalet andra jaktbara arter. Inte

minst med tanke på att björnar kan vara farliga för människor finns enligt förbundets uppfattning starka skäl att agera för att ta bort 3-skotts begränsningen.

Förslag till regler och omfattning

Jakten föreslås ske i form av licensjakt inom relativt stora områden som avlyses när tilldelningen inom respektive område är fylld. Jägareförbundet föreslår att samtliga björnar skall få fällas. Vad gäller familjegrupper föreslås samma regler som föregående år, att hona med unge/ungar inte avsiktligt får fällas. Föregående år tog NV bort tidigare tillämpad strikt fredning av honor med ungar. Jägareförbundet vill understryka att det var en välmotiverad förändring, eftersom det vid jakttillfället kan vara svårt att avgöra om en hona har ungar. Med tillämpning av samma grundprincip finns anledning överväga att även ta bort fredningen av årsunge. Förbundet anser inte att det finns anledning att inrikta jakten på björnunger men när en sådan uppträder ensam är det ibland svårt att bedöma om ungen är en årsunge eller fjolårsunge, liksom det kan vara svårt att skilja en fjolårsunge från en 2,5-årig björn. I linje med fjolårets beslut att ta bort den strikta fredningen av lakterande honor anser förbundet således att restriktionen vad gäller årsunge skall tas bort så att inte en jägare blir misstänkt för grovt jaktbrott när han/hon av misstag skjuter en årsunge som uppträder ensam.

Vid tidigare års björnjakt har förekommit att länsstyrelsen beslutat avräkna björnar som påskjutits trots att det vid ett noggrant genomfört eftersök inte påvisats några tecken på att björnen blivit träffad. Enligt förbundets uppfattning är det mycket viktigt att genomföra bra eftersök när björnar påskjutits, och för att ge bra förutsättningar för sådana insatser har förbundet tagit fram en väl genomarbetad utbildning för eftersöksekipage. Har eftersök genomförts på ett bra sätt är det inte rimligt att schablonartat avräkna en björn som av allt att döma är oskadad. Jägareförbundet föreslår att samma regler som för älg bör tillämpas vid avräkning av påskjutna björnar, dvs. det skall ha konstaterats att björnen blivit skadad.

Förbundet hemställer om att licensierad björnjakt medges i hela eller delar av Värmlands-, Dalarnas-, Gävleborgs-, Västernorrlands-, Jämtlands-, Västerbottens- och Norrbottens län i enlighet med nedanstående detaljförslag. Totalt föreslås en avskjutning av 184 djur.

Förslag till jakttid

Inom hela området föreslås att jakttiden skall vara:

21 augusti till 20 oktober. I Norrbottens och Jämtlands län föreslås att tilldelningen fördelas på 2 – 4 delområden. Tilldelningen föreslås vara uppdelad på delområden under perioden 21 augusti till 30 september. Från 1 oktober föreslås kvarvarande björnar få fällas inom hela de aktuella länen. En sådan indelning kan bidra till att sprida avskjutningen inom respektive län.

Tillåtna jaktmetoder

Svenska Jägareförbundet föreslår att förbudet mot åteljakt skall tas bort. I en allt större björnstam som kräver allt mer aktiva förvaltningsåtgärder finns starka skäl att tillåta flera alternativa jaktmetoder. Jakten med hund är viktig, inte minst med tanke på behovet av att ha bra hundar för eftersök, störningsinsatser etc. Jakten med hund bidrar sannolikt också i särskilt hög grad till att befrämja björnarnas skygghet.

Jakten vid åtel har fördelen att den sker under lugna former och ger goda möjligheter till säkra skott. Forskning på svartbjörn har visat att risken att skjuta bort honor från ungar är mindre vid jakt vid åtel än vid jakt med hund, och sannolikt gäller det också för brunbjörn. Olämpligt placerade åtlar, nära bebyggelse, fåbodar etc. kan medföra olägenheter genom att björnar lockas till sådana platser. Enligt förbundets uppfattning finns anledning att ta fram riktlinjer för åtling och åteljakt i samband med att förbudet mot åteljakt tas bort. Förbundet deltar gärna i en diskussion om innehållet i sådana riktlinjer och är även beredda att informera om hur åtling bör ske.

Förslag till tilldelning och jaktområden:

Norrbottens län-

Antal djur: 60	Områden:
Varav: 15	(1) Kiruna och Pajala kommuner.
18	(2) Jokkmokk och Gällivare kommuner.
15	(3) Arjeplog, Arvidsjaur, Älvsbyn och Piteå kommuner.
12	(4) Boden, Luleå, Kalix, Övertorneå och Haparanda kommuner.

Västerbottens län-

Antal djur: **20** Område: Hela länet.

Jämtlands län-

Antal djur: **50** Områden:
 Varav: 25 (1) Norr om Europaväg 14
 25 (2) Söder om ”

Västernorrlands län-

Antal djur: **12** Område: Hela länet.

Gävleborgs län-

Antal djur: **24** Område: Hela länet.

Dalarnas län-

Antal djur: **35** Område: Hela länet

Värmlands län-

Antal djur: **3** Område: Torsby, Hagfors, Eda, Arvika,
 Sunne, Munkfors och Filipstads
 kommuner.

Särskild motivering till förslagen:

Eftersom björnforskningen konstaterat att tidigare använda metoder för monitoring av björnstammen har underskattat stammens storlek, kan konstateras att björntilldelningen t.o.m. 2003 baserats på ett alltför lågt beståndsestimat. Inom flera län har ett ökande antal konflikter, inte minst björnar som uppträder nära tätorter, medfört att allt fler som bor i områden med täta björnstammar upplever björnens närvaro negativt. Även många fäbodbrukare och andra djurägare ser med oro på björnens expansion.

Tendensen till minskad acceptans är mycket olycklig och måste tas på stort allvar. Mot bakgrund såväl av nya uppgifter om björnens numerär som konfliktbilden samt det faktum att björnstammen med god marginal överstiger beslutad miniminivå finns starka skäl att öka avskjutningen i stora delar av björnens utbredningsområde.

Norrbottens län: Som ovan redovisats expanderar björnstammen i stora delar av länet. I befolkningstäta områden känner sig många oroade av att ha björn ”runt knuten” och krav på ökad avskjutning kommer också från rennaring och älgjägare. En uppdelning på fyra jaktområden är synnerligen angelägen eftersom en sådan modell skulle ge ökad möjlighet att fördela avskjutningen på ett bra sätt över den fjärdedel av landet som utgörs av Norrbottens län.

Västerbottens län: Den expansion av björnstammen som konstaterats de senaste åren, har inte återspeglats tillräckligt väl av ökad tilldelning. Med utgångspunkt från genomförd analys av DNA i björnspillning kan konstateras att föreslagen tilldelning är väl motiverad. En sådan avskjutning medger att björnstammen ändå kan öka och fortfarande expandera inom relativt björnglesa delar av länet.

Jämtlands och Västernorrlands län: Björnstammen är särskilt tät i Härjedalen och Strömsunds kommun. Bland annat i dessa områden har antalet observationer av tätortsnära björnar ökat de senaste åren. Allt fler anser att björnstammen är för stor i vissa områden. Björnobsdata visar som ovan nämnts att stammen ökar. Mot denna bakgrund och med hänsyn till konfliktsituationen finns anledning att medge en betydligt större tilldelning än föregående år. I Västernorrland som är ett etableringsområde föreslås ett ganska försiktigt uttag. Med tanke på ökningstakten finns dock anledning att öka avskjutningen även i detta län.

Gävleborgs län: Länet har en fast björnstam i en stor del av länet och under de senaste åren har förekommit betydande problem med ”närgångna” björnar. Enligt förbundets uppfattning bör stammen inte tillåtas att öka ytterligare i länets nordvästra del. Eftersom mycket tyder på att Gävleborgs län de senaste åren haft en låg avskjutning i förhållande till björnstammen är den föreslagna ökningen starkt motiverad.

Dalarnas län: Den ökade avskjutningen de senaste åren har av allt att döma haft avsedd effekt att minska tillväxttakten i kärnområdet. Kärnområdet fortsätter dock att expandera och i dess centrala finns anledning att minska tätheten av björn. På många håll förekommer att björnar uppträder oskyggt eller finns i olämpliga områden – nära tätorter, vid fäbodrar. Enligt Jägareförbundets uppfattning finns anledning att minska tätheten av björn i delar av länet samtidigt som stammen kan tillåtas öka i relativt björnglesa

områden. På uppdrag av polisen och i enlighet med akutgruppens riktlinjer genomförs årligen ett betydande antal insatser med hundar i syfte att skrämma ”problembjörnar”.

Monitoring av björnstammen

Förbundet anser att det särskilt utanför dagens forskningsområden föreligger ett stort behov av att genomföra en ny beståndsuppskattning. Förbunden finner det angeläget att NV verkar för att det ställs tillräckliga medel till förfogande för att länsstyrelserna i samverkan med Jägareförbundet återkommande med några års mellanrum skall genomföra insamling och DNA-analys av björns spillning inom hela björnens utbredningsområde. Jägareförbundet avser fortsätta med registrering av björnobservationer i samband med älgjakten. Metoden är enligt förbundens uppfattning ett värdefullt komplement för att följa trenden mellan de relativt kostsamma studierna av DNA i spillning.

Svenska Jägareförbundet

Christer Sundquist
Generalsekreterare

Hans von Essen
Riksjaktvårdskonsulent

Referenser

Kindberg J. m fl 2004. Preliminär rapport om populationsutveckling och – storlek av brunbjörn i Sverige, 2004.

Eriksson, G. & Sandström S. 2004. Delrapport om svenskars inställning till rovdjurspolitik och – förvaltning. Fjällmistrarapport nr 10.